

Stojan Pelko

PIANO

KLAVIR | 1993

Na začetku je bila kupčija. Ado (Holly Hunter) starši omožijo kar po pošti – in to z moškim, ki ga ni videla še nikoli v življenju. Zato ni naključje, da je njeno izkrcanje na divji obali Nove Zelandije na las podobno predaji priporočene pošiljke: njeno telo gre nad bučečimi valovi in glavami mornarjev iz rok v roke, vse dokler se ne dotakne trdnih tal. Skrb za suho obleko? Že, že, a tudi anticipacija tega, kar bo ustvarilo osrednjo dramatično os vsega filma: nepooblaščne, po možnosti še malo neotesane roke se bodo polastile tujega telesa (je že kdaj kdo pomislil, da *DHL* morda pomeni tudi David Herbert Lawrence?). Ko se s hčerjo in klavirjem znajde na vetrovni morski obali, je Ada dejansko miniaturizirana na enega od paketov in skrinj, ki jih je vse polno okrog nje. Kdo je njen naslovnik, kdo jo bo odpel, kdo poslal nazaj?

Nato sledi nova kupčija. Novopečeni soprog (Sam Neill) ne kaže prav posebne sentimentalnosti do klavirja, ki je opravil že tako dolgo pot. Odloči se ga pustiti kar na obali, na milost in nemilost prepuščenega valovom, vetru in slanim poljubom. Da se bodo prav zaradi tega dejanja za vedno zaprla usta njegove soproge, je gotovo jasno. Tudi če bi ne bila nema, bi od tega trenutka dalje zagotovo z njim ne spregovorila niti besede. Zato pa je tu sosod Baines (izjemna kreacija Harveyja Keitela), ki predlaga soprogu naslednjo kupčijo: dam ti kos zemlje, če si lahko domov privlečem tisti zapuščeni klavir. Rečeno – storjeno.

Nato pride glavna kupčija. Zdaj, ko že imam klavir, pomisli Baines, bi bilo dobro, ko bi se tudi kaj naučil. Morda ne ravno klavirskih lekcij, zagotovo pa vem, kdo bi bil najboljši inštruktor. Brez dvoma doseže film Jane Campion svoje vrhunce prav v trenutkih uprizarjanja te peklensko prijetne kupčije med nemo Ado in vse prej kot gostobesednim Bainesom. »Za vsako tipko po eno lekcijo,« predlaga on. »Za vsako črno!« je neizprosna ona. Prevlada njena, pri čemer cena lekcij narašča premosorazmerno s količino vanje vloženih emocij in slečenih oblačil. Drugače rečeno: partnerja te kupčije bi si mirno porekla »*Nice doing business with you!*«

Tako se sredi novozelandske divjine spleta strastna vez mlade, nepotešene ženske in morda prvič zares ljubečega suroveža. Za svojo ljubezen ne potrebuje prav veliko besed: govorita z rokami, kramljata s pogledi, šepetata s telesi ... Vsaj ena podrobnost je, ki si jo velja zapomniti. Po navadi mislimo, da je gestualna komunikacija nemih ljudi simplificirana na najbolj elementarna in čim bolj lapidarna sporočila. Zato je absolutno fascinantno videti, kako Holly Hunter (kajti tokrat gre tudi za njo, ne zgolj za Ado) na situacije, ki bi zahtevale zgolj rahlo odkimavanje nas govorečih, v resnici odgovori s celo »triado« gest, mimike in pogledov.

Dokler ostaja govorica v zraku, je nežna in prijetna. Če pa jo zapišemo, dobi nove, včasih prekleto nevarne razsežnosti. Tistih nekaj besed, ki naj bi zgolj simbolično zapisale in za vedno potrdile njuno ljubezen, povzročijo pravo katastrofo. Ada na zadnjo tipko vkleše svoje ljubezensko sporočilo in ga skrbno zavitega izroči hčerki Flori, ki tako igra vlogo klasičnega *go-between*. Vendar je naš mali angelček (zaradi udeležbe v vaški gledališki prireditvi si nadene angelska krilca, nato pa jih praktično ne sname več) prav zares od hudiča: namesto ljubimcu odnese sporočilo možu! Soprog si jo v navalu besnega ljubosumja najprej hoče na silo vzeti, nato pa ji meni nič, tebi nič odseka prst. Napačno izrečena/izročena beseda se tako vseka naravnost v telo: beseda za besedo, prst za prst.

»Za vsako tipko po eno lekcijo,« predlaga on. »Za vsako črno!« je neizprosna ona. Prevlada njena, pri čemer cena lekcij narašča premosorazmerno s količino vanje vloženih emocij in slečenih oblačil.

In še zadnja kupčija. Mož sprevidi, da proti strastem tudi sekira ne pomaga – in omogoči srečni družinici, ki jo zdaj sestavljajo Ada, Baines in mala Flora, da se vrne nazaj na Škotsko. Upam si trditi, da je šele to zares prava peklenska kupčija, pogodba s hudičem. Če je namreč vaš pojem srečne družine mož, ki je za vedno iztrgan iz svojega habitusa (Baines se je tako »udomačil« med divjaki, da nosi celo njegov obraz sledi maorskega tetoviranja); žena, ki s kovinskim prstom tolče po klavirju, in hčerka, ki nima le dveh očetov, temveč tudi že v najzgodnejši otroški dobi izreka le materine besede – tedaj bi morali kdaj pa kdaj obiskati Adamsove!

Videti je, kot da je tudi Ada za hip sprevidela popolno brezizhodnost takšnega *happy end*a. Le tako si lahko namreč razlagamo njen teatralen poskus samomora na poti nazaj, ko najprej »pogubi« klavir, nato pa nenadoma zatakne svojo nogo v švigačo vrv, da jo potegne za klavirjem v morske globine. Film, ki bi se dejansko držal proklamiranih referenc na sestre Brontë, bi se moral v tem trenutku končati. No ja, brez muke se še čevljev ne sezuje – zato se Ada pod vodo pomatra, nato pa zmagoslavno izplava. Za nas je tisti, ki se je vrnil iz tega sveta večne tišine, lahko le še zombie (»*revenant*«, bi rekli Francozi), obsojen na tavanje med življenjem in smrtjo, povsod prisoten in nikjer doma. Zlovešč kovinski zvok umetnega prsta, ki mehjemu zvoiku klavirja daje drugačen prizvok, je njegov zvok *par excellence*.

Prispevek Stojana Pelka o filmu **KLAVIR** (The Piano, 1993, Jane Campion) je bil prvotno objavljen v reviji *Ekran*, maj/junij 1993, str. 13.